

NACIONALINIO ORO TARŠOS MAŽINIMO PLANO TIKSLŲ IR UŽDAVINIŲ Ryšys su kitomis susijusiomis politikos sritimis

1. Aplinkos oro užterštumo mažinimo ir oro kokybės gerinimo aspektai yra įvardinti įvairių sektorių strategijose: energetikos, susisiekimo, žemės ūkio, taip pat sveikatos apsaugos. Aplinkos oro taršos mažinimas yra glaudžiai susijęs su klimato kaitos neigiamo poveikio mažinimu – įgyvendinant klimato kaitos poveikio mažinimo tikslus ir priemones prisidedama prie oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerėjimo.

2. Siekiant įgyvendinti **Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatyme** numatytus aplinkos oro apsaugos prioritetus ir pasiekti **Nacionalinėje aplinkos apsaugos strategijoje**, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. XII-1626 „Dėl Nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos patvirtinimo“ (toliau – **NAAS**) nustatytus tikslus, Septynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, patvirtintos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – **Vyriausybės programa**), 83 punkte yra numatyta žmogaus ir gamtos darna, kuria siekiama darniu žmogaus ir gamtos sambūviu formuojant aplinkos oro kokybės politiką, numatančią kelis esminius siekius. Visų pirma, Vyriausybė sieks horizontalaus tikslo, t. y. kad oro kokybė Lietuvoje būtų palanki visoms gyvybės formoms. Šiam tikslui pasiekti būtinas transporto, pramonės, žemės ūkio, miestų planavimo politikos, nuolatinės oro kokybės stebėsenos, visuomenės įsitraukimo, visų susijusių viešojo, privataus ir nevyriausybinių sektorių partnerių bendradarbiavimo, kurio bus siekiama tokiomis priemonėmis:

2.1. plėtojant darnaus transporto politiką, t. y. siekiant didinti krovinių pervežimą geležinkeliais, o keleivių – viešuoju transportu;

2.2. diegiant skatinamąsias priemones, skirtas užtikrinti, kad žmogaus sveikatai pavojingos kietųjų dalelių ribinės vertės nebūtų viršijamos.

3. Įgyvendinant Vyriausybės programos 83.2 papunktyje nurodytą priemonę, pirmiausia dėmesys skiriamas taršos, kylančios iš mažųjų deginimo įrenginių ir individualių gyvenamųjų namų, ypač urbanizuotose teritorijose, mažinimui, kietojo, iškastinio kuro deginimo mažinimui privačiuose būstuose, kontrolės griežtinimui, kad nebūtų deginamos atliekos namų ūkiuose.

4. Taigi, Vyriausybės programoje yra numatytas vienas horizontalus aplinkos oro kokybės politikos tikslas, kuris yra sudėtinis jo įgyvendinimo ypatumų požiūriu, kadangi reikalauja įvairių sektorių indėlio. Tarp pagrindinių sektorių ir sričių išvardinami transporto, šilumos ūkio, atliekų tvarkymo, pramonės, žemės ūkio, miestų planavimo politikos, nuolatinės oro kokybės stebėsenos. Pabrėžtina, kad didelis dėmesys skiriamas namų ūkiams šilumos ūkio ir atliekų kontekste. Taip pat pabrėžiamas bendradarbiavimo tarp įvairių sektorių poreikis.

5. **Vyriausybės programos įgyvendinimo plane**, patvirtintame Vyriausybės 2017 m. kovo 13 d. nutarimu Nr. 167 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo plano patvirtinimo“ (toliau – Vyriausybės programos įgyvendinimo planas), numatytos su oro taršos mažinimu susijusios priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti aplinką, tinkamą darniai gyventi visoms gyvybės formoms (žr. 1 lent.). Vyriausybės programoje numatytos teisinės ir ekonominės priemonės, skirtos sumažinti oro taršą, skirstytinos į kelias esmines grupes pagal taikymo sritį: aplinkos oro apskaitos valdymo, šilumos ūkio, žemės ūkio, transporto. Aplinkos oro apskaitos valdymo priemonė numato į aplinkos orą išmetamo teršalų kiekio apskaitos tobulinimą. Tuo metu kita šiai grupei priskiriama priemonė numato nacionalinio oro taršos mažinimo plano (toliau – Planas) parengimą. Šilumos ūkiui nustatytos priemonės apima kuro kokybės reikalavimų nustatymą, reikalavimų kurą deginantiesiems įrenginiams nustatymą, centralizuoto šilumos tiekimo plėtojimą. Oro taršos mažinimo žemės ūkyje siekiama atnaujinant ir taikant gerosios žemės ūkio praktikos kodeksą ir naudojant

finansines priemones oro taršai amoniaku mažinti. Transporto sektorių apimančios priemonės skirtos vidaus degimo varikliais varomų transporto priemonių naudojimui mažinti, transporto priemonių poveikiui aplinkai įvertinti ir pasiūlymams, kaip jį mažinti, pateikti. Pabrėžtina, kad tarp šių priemonių nėra tokių, kurios būtų skirtos oro taršai iš pramonės, tarp jos naftos perdirbimo ar chemijos pramonės, mažinti.

1 lentelė. Vyriausybės programos įgyvendinimo plane numatytos teisinės ir ekonominės priemonės, skirtos sumažinti oro taršą

Numatytos priemonės	Susijusi sritis ar sektorius
<ul style="list-style-type: none"> ○ Administracinių gebėjimų sustiprinimas ir nacionalinės į aplinkos orą išmetamo teršalų kiekio apskaitos vykdymas, taikant kuo didesnį detalumo lygį (TIER 2 ar didesnį), kad būtų užtikrintas tarptautinių ir Europos Sąjungos (toliau – ES) teisės aktų reikalaujamas apskaitos tikslumas, išsamumas, skaidrumas, nuoseklumas, duomenų atsekamumas, ir sprendimų aplinkos oro taršai mažinti priėmimas apskaitos duomenų pagrindu ○ Plano parengimas, siekiant veiksmingai įgyvendinti oro taršos mažinimo 2020 ir 2030 m. tikslus 	Aplinkos oro apskaitos valdymas
<ul style="list-style-type: none"> ○ Mokslinis medienos kompozitų (plokščių) gamybos ir naudojimo atliekų panaudojimo įvairaus pajėgumo kurą deginančiuose įrenginiuose, įskaitant naudojamus namų ūkiuose būstams šildyti, galimybių įvertinimas, siekiant nustatyti kietojo kuro kokybės reikalavimus ○ Kietojo biokuro kokybės reikalavimų, taikytinų Lietuvoje naudojamam (ypač mažuose ir vidutinio dydžio kurą deginančiuose įrenginiuose) biokurui ir kitų rūšių kurui, nustatymas ir taikymas ir jų laikymosi kontrolės užtikrinimas ○ Griežtesnių vidutinio dydžio (1–50 MW) kurą deginančių įrenginių eksploatavimo reikalavimų, įskaitant išmetamų teršalų ribines vertes ir jų laikymosi kontrolę pagal ES reikalavimus, nustatymas ○ Teisinių ir finansinių priemonių nustatymas siekiant, kad didinant gyventojų tankį užstatytose teritorijose, kuriose veikia aplinkosaugos požiūriu efektyvi centralizuoto šilumos tiekimo sistema, nauji šilumos vartotojai toje teritorijoje būtų aprūpinami centralizuotai tiekiamą šilumą arba šilumos energijos gamybai naudotą elektros, saulės ar geoterminę energiją 	Šilumos ūkis
<ul style="list-style-type: none"> ○ Gerosios žemės ūkio praktikos kodekso atnaujinimas ir taikymas, siekiant mažinti neigiamą žemės ūkio poveikį vandens telkinių būklei, aplinkos orui ir klimatui ○ Priemonių, mažinančių aplinkos oro taršą amoniaku, skatinimas ir rėmimas, panaudojant Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos lėšas ir kitus galimus finansavimo šaltinius 	Žemės ūkis
<ul style="list-style-type: none"> ○ Palaipsnis vidaus degimo varikliais varomų transporto priemonių naudojimo mažinimas ○ Transporto priemonių poveikio aplinkai įvertinimas ir pasiūlymų (priemonių), kaip jį mažinti, pateikimas 	Transportas

(Šaltinis: Vyriausybės programos įgyvendinimo planas: 1.5.3 darbo 1–8, 10, 16 punktai)

6. Be minėtų oro taršai mažinti skirtų priemonių Vyriausybės programoje taip pat numatytos netiesiogiai oro taršai mažinti skirtos, tačiau prie taršos mažinimo prisidėsiančios priemonės (žr. 2 lent.). Kaip matyti 2 lentelėje, numatytos susijusios priemonės suskirstytos į tam tikras grupes pagal jų įgyvendinimo rezultatų pobūdį. Pirmosios grupės priemonės labiau susiję su apskaitos valdymu, ypač stebėsena. Energetikos grupei priskirtos priemonės apima siekį keisti katilus namų ūkiuose, tokiu būdu pakeičiant naudojamą kuro rūšį bei finansinį skatinimą energetiniam efektyvumui didinti energetikos įmonėse. Renovacijos priemonė numato atnaujinti po 500 daugiabučių namų. Pramonei skirta priemonė numato finansinių paskatų naudojimą skatinant efektyvų energijos naudojimą. Transporto priemonės numato geležinkelių elektrifikavimą, elektromobiliams būtinos infrastruktūros kūrimą, kombinuoto judumo mieste sistemų plėtrą, energijos vartojimo efektyvumo didinimą, mokestinius pakeitimus ir pan. Viešajame sektoriuje numatyta ekologinių principų plėtra. Tuo metu

viešinimo ir informavimo srityje dėmesys sutelktas į informacijos apie aplinką kokybės gerinimą ir vartotojų švietimą efektyvaus energijos vartojimo srityje. Atsinaujinančių energijos išteklių srityje numatyta vėjo energetikos ir biudujų plėtra, alternatyvių degalų naudojimas transporto sektoriuje, hidroelektrinės projekto vertinimas ir teisinių ir kitų priemonių paskirstytosios generacijos plėtros srityje parengimas ir įgyvendinimas.

2 lentelė. Vyriausybės programos įgyvendinimo plane numatytos netiesiogiai oro taršai mažinti skirtos priemonės

Numatytos priemonės	Susijusi sritis ar sektorius
<ul style="list-style-type: none"> ○ Aplinkosaugos atžvilgiu funkcionalios tręšimo ir stebėsenos sistemos sukūrimas ○ Pavojingų cheminių medžiagų stebėsenos ir kontrolės sistemos veiksmingumo didinimas, prireikus pavojingų medžiagų mažinimo ir prevencijos priemonių nustatymas ir įgyvendinimas ○ Aplinkos monitoringo aprašo parengimas ir patvirtinimas, užtikrinant efektyvų duomenų surinkimą, panaudojimą valdymo sprendimams priimti ir tarptautiniams įsipareigojimams įgyvendinti ○ Pavojingų cheminių medžiagų žmogaus biologinėse terpėse stebėsenos vykdymo mechanizmo sukūrimas 	Stebėseną, apskaitą, kontrolę
<ul style="list-style-type: none"> ○ Neefektyvių namų ūkių katilų pakeitimas į efektyvesnes technologijas, naudojančias atsinaujinančius išteklius šilumos gamybai ○ Susitarimų dėl energinio efektyvumo priemonių finansavimo ir įgyvendinimo pasirašymas su energetikos įmonėmis 	Energetika
<ul style="list-style-type: none"> ○ Kasmet ne mažiau kaip po 500 daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) projektų įgyvendinimas 	Renovacija
<ul style="list-style-type: none"> ○ Finansinių priemonių, skatinančių efektyviai vartoti energiją pramonėje, optimizavimas 	Pramonė
<ul style="list-style-type: none"> ○ Geležinkelių neigiamo poveikio aplinkai mažinimas, elektrifikuojant geležinkelio linijas ○ Elektromobilių įkrovimo priėgų tinklo plėtra magistraliniuose keliuose ○ Vietinio (miesto ir priemiestinio) viešojo transporto priemonių parko atnaujinimas ekologiškais transporto priemonėmis ○ Privataus ir viešojo transporto jungties aikštelių (angl. <i>Park and Ride</i> ir <i>Bike and Ride</i>) bei dviračių dalijimosi sistemų (angl. <i>Bike sharing</i>) įrengimas miestuose ○ Energijos vartojimo efektyvumo didinimo transporto sektoriuje skatinimas ○ Valstybinės reikšmės žvyrkelių asfaltavimas kelių atkarpoms, jungiančioms asfaltuotus kelių ruožus ○ Dviračių takų, dviračių ir pėsčiųjų takų, dviračių juostų plėtra ir rekonstrukcija valstybinės ir vietinės reikšmės keliuose ○ Laikinės kelių naudotojo apmokestinimo sistemos (eurovinjetė) transformavimas į atstumine elektronine mokesčio sistema, atitinkančią principą „teršėjas moka – naudotojas moka“ 	Transportas
<ul style="list-style-type: none"> ○ Rekomendacijų viešojo sektoriaus institucijoms, įstaigoms ir valstybės įmonėms dėl ekologinių principų perkėlimo į viešąjį sektorių, tausaus išteklių naudojimo parengimas ir metodinės pagalbos įdiegiant Europos Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemą (EMAS) arba kitą aplinkosaugos standartą ir jį taikant teikimas 	Viešasis sektorius
<ul style="list-style-type: none"> ○ Informacijos apie aplinką kokybės pagerinimas ir jos prieinamumo padidinimas, įgyvendinant aplinkos monitoringo, kontrolės ir prevencijos stiprinimo (infrastruktūros modernizavimo) projektus ○ Vartotojų skatinimo efektyviau vartoti energiją informacinės kampanijos įgyvendinimas 	Informavimas, viešinimas
<ul style="list-style-type: none"> ○ Išsamių vėjo energetikos plėtros Baltijos jūroje galimybių tyrimų atlikimas ir projektų įgyvendinimo sąlygų parengimas ○ Vėjo elektrinių sausumoje papildomos galios galimybių, poreikių ir sąnaudų įvertinimas ir šios srities plėtra 	Atsinaujinantys energijos ištekliai (toliau – AEI)

<ul style="list-style-type: none"> ○ Biodujų energijos galimybių, poreikių įvertinimas ir šios srities plėtra ○ Kruonio hidroakumuliacinė elektrinė (HAE) 5 bloko projekto tikslingumo įvertinimas ir, atsižvelgiant į vertinimo rezultatus, projekto įgyvendinimo pradžia ○ Alternatyvių degalų transporto sektoriuje naudojimas ○ Paskirstytosios generacijos plėtrą skatinančių teisinio reglamentavimo, administracinės naštos mažinimo ir vartotojų informavimo priemonių parengimas ir įgyvendinimas 	
--	--

(Šaltinis: Vyriausybės programos įgyvendinimo planas)

7. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano, patvirtinto Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano“ (toliau – Bendrasis planas), 45 punkte nustatyti oro taršos mažinimo prioritetai yra besąlyginis „teršėjas moka“ principo įgyvendinimas ir oro kokybės gerinimo priemonių įgyvendinimas labiausiai užterštose teritorijose, ypač didžiuosiuose miestuose ir intensyvaus eismo greitkeluose. Bendrojo plano 30 punkte įvardinti tikslai ir uždaviniai aplinkos kokybės apsaugos srityje, kurie turėtų prisidėti prie kraštovaizdžio ekologinės pusiausvyros palaikymo. Tarp šių tikslų išskirtini tikslai, prisidėsiantys prie aplinkos oro kokybės gerinimo, pavyzdžiui, energetikos ir žemės ūkio ekologizavimas, transporto priemonių keliamos taršos mažinimas. Be to, Bendrojo plano 34 punkte nurodyta, kad šalyje, siekiant mažinti oro taršą iš stacionarių šaltinių, automobilių bei geležinkelių transporto būtina įgyvendinti kompleksinę planavimo, reglamentavimo bei inžinerinių technologinių priemonių sistemą, skirtą oro taršai mažinti. Svarbiausiu transporto infrastruktūros raidos prioritetu yra automobilių transporto plėtra, taip pat numatytas esamų automobilių kelių modernizavimas ir važiavimo sąlygų per miestus gerinimas. Elektros energetikos srityje numatoma naujų energijos rūšių ir gamybos šaltinių paieška ir įdiegimas. Šilumos energetikos sritis yra viena iš reikšmingiausių oro taršos mažinimo kontekste, todėl svarbu išskirti šilumos energetikos prioritetus. Bendrojo plano 38 punkte numatyta parengti detalią šilumos energetikos infrastruktūros plėtros strategiją ir programą įvertinant kiekvienos savivaldybės esamą situaciją bei modernizuoti centrinės šilumos tiekimo sistemas, jas plačiau pritaikant elektros energijos gamybai, sudarant galimybę vartotojui tiksliai žinoti tiekiamos šilumos kiekį ir jį reguliuoti. Pramonės srityje Bendrasis planas numato prioritetus, susijusius su oro taršos mažinimu ir oro kokybės gerinimu, t. y. turimų išteklių racionalų naudojimą, teritorinį pramonės ir verslo plėtros harmoningą derinimą. Siekiant proporcingiau išdėstyti pramonės objektus šalies teritorijoje tokiu būdu išdėstant stacionarius taršos šaltinius skirtingose vietose, Bendrajame plane rekomenduojama išdėstyti pramonės objektus šiaurės rytų bei pietvakarių zonose. Atsižvelgiant į tai, kad Bendrojo plano galiojimas pasibaigs 2020 m., pradėtas rengti naujas planas, kuriame pasiūlyti sprendimai galios iki 2030 m., o pasiūlyta vizija – net iki 2050 m. Siekiama, kad naujai rengiamas Bendrasis planas taptų pagrindiniu šalies vystymosi dokumentu.

8. Valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, patvirtintos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015 „Dėl valstybės pažangos strategijos „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ patvirtinimo“ (toliau – Valstybės pažangos strategija), 6.3 papunktyje aplinkos oro taršos mažinimo aspektai yra išreikšti per sumanios ekonomikos kūrimo prizmę. Pažangos strategijoje nurodoma, kad aplinka yra „pridėtinės vertės, stabilumo ir ilgalaikės pažangos kūrimo visose ūkio šakose pagrindas“. Todėl būtina plėtoti tokias technologijas, kurios kuo mažiau kenktų aplinkai ir užtikrintų darnų ir išteklius tausojantį augimą. Pažangos strategijoje dėmesys atkreipiamas į energetikos sektorių, nurodant, kad būtina yra energetinė nepriklausomybė ir nuoseklus aplinką tausojančių išteklių panaudojimas. Tam, kad būtų saugoma aplinka, šalyje turėtų vyrauti socialiai atsakingas verslas, o ekonomikos plėtra turėtų būti paremta darniu išteklių naudojimu. Esminės pokyčių iniciatyvos šiuo atveju yra:

8.1. ugdyti aplinkai palankią verslo kultūrą ir skatinti „žaliosios“ ekonomikos vystymąsi, atliekant ne tik „žaliuosius“, bet ir darniuosius viešuosius pirkimus;

8.2. didinti paskatas verslui investuoti į „žaliąsias“ technologijas, prekes ir paslaugas;

8.3. diegti pažangias, išteklius tausojančias ir aplinkos taršą bei klimato kaitą mažinančias technologijas ir gaminius pramonės, energetikos ir transporto sektoriuose.

9. Aplinkos oro taršos mažinimo aspektai, visų pirma, aptariamai nacionalinėse vystymosi ar plėtros strategijose, apimančiose įvairių sektorių darnią, tarpusavyje susijusią raidą vidutiniu ar ilguoju laikotarpiu. **Nacionalinė darnaus vystymosi strategija**, patvirtinta Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimu Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“ (toliau – Nacionalinė darnaus vystymosi strategija), numato ilgalaikį tikslą „užtikrinti nepavojingą žmonių sveikatai ir atitinkančią reikalavimus oro kokybę visoje šalies teritorijoje, pasiekti, kad į atmosferą išmetamų teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų daugėtų dvigubai lėčiau, negu auga gamyba ir paslaugos, o ozono sluoksnį ardančios medžiagos iš viso nebūtų vartojamos“. Vienas iš šios strategijos ilgalaikių uždavinių yra užtikrinti, kad nebūtų viršijami aplinkos oro taršos normatyvai, o vienas iš trumpalaikių uždavinių – užtikrinti, kad įgyvendinant oro taršos mažinimo priemones, kietųjų dalelių koncentracija neviršytų nustatytų aplinkos oro kokybės normų. Siekiant minėto ilgalaikio tikslo yra numatytos tokios priemonės, įgyvendintinos iki 2020 m.:

9.1. rengti ir tobulinti aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius teisės aktus;

9.2. nustatytais terminais atnaujinti Aplinkos oro kokybės vertinimo programą, jos įgyvendinimo priemonių planą ir savivaldybių programas aplinkos oro užterštumo lygiui mažinti ir veiksmingai juos įgyvendinti;

9.3. remti inovatyvių ir efektyvių technologijų, darančių mažiausią neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, diegimą;

9.4. plėtoti visuomeninį transportą.

10. Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje nustatyti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir kryptys bei vertinimo kriterijai.

3 lentelė. Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje nustatyti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir kryptys bei vertinimo kriterijai

Tikslai (ilgalaikiai ir trumpalaikiai)	Tikslai, uždaviniai, kryptys	Priemonės
Ilgalaikiai tikslai – užtikrinti nepavojingą žmonių sveikatai ir atitinkančią reikalavimus oro kokybę visoje šalies teritorijoje, pasiekti, kad į atmosferą išmetamų teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų daugėtų dvigubai lėčiau, negu auga gamyba ir paslaugos, o ozono sluoksnį ardančios medžiagos iš viso nebūtų vartojamos	Užtikrinti, kad išmetamų į atmosferą teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų sukuriama bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) vienetui sumažėtų perpus ir neviršytų nustatytųjų nacionalinių limitų	Užtikrinti, kad šiluminėse elektrinėse iki 2015 metų būtų pasiekti naujiems dideliems kurą deginantiems įrenginiams nustatyti aplinkosaugos reikalavimai
		Organizuoti ir koordinuoti Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos įgyvendinimo iki 2012 metų nacionalinės strategijos įgyvendinimą
		Ekonominėmis priemonėmis skatinti naudoti biologinį kurą ir gaminti elektrą ir šilumą kogeneracinėse elektrinėse
		Nustatyti ES oro kokybės gerinimo ir klimato kaitos mažinimo tikslų įgyvendinimą užtikrinančius nacionalinius strateginius ūkio sektorių vystymo tikslus, atitinkančius sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių, amoniako ir smulkiųjų kietųjų dalelių (KD _{2,5}) 2020 metų nacionalinius emisijos limitus
	Užtikrinti, kad nebūtų viršijami aplinkos oro taršos normatyvai	Parengti Nacionalinę į atmosferą išmetamo teršalų kiekio valdymo (ribojimo) iki 2020 metų programą ir koordinuoti jos įgyvendinimą
		Rengti ir tobulinti aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius teisės aktus
		Nustatytais terminais atnaujinti Aplinkos oro kokybės vertinimo programą, jos įgyvendinimo priemonių planą ir savivaldybių programas

		<p>aplinkos oro užterštumo lygiui mažinti ir veiksmingai juos įgyvendinti</p> <p>Remti inovatyvių ir efektyvių technologijų, darančių mažiausią neigiamą poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai, diegimą</p> <p>Plėtoti visuomeninį transportą</p>
<p>Trumpalaikiai tikslai – pasiekti, kad vystantis pramonės, energetikos ir transporto sektoriams iki 2010 metų į atmosferą išmetamų teršalų kiekis nedidėtų, palyginti su 2001–2005 metais, tinkamai naudojant Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto, privačias lėšas ir ES paramą</p>	<p>Užtikrinti, kad būtų įgyvendinti taršos mažinimo reikalavimai didelėse deginimo įmonėse</p>	<p>Užtikrinti, kad bendras sieros dioksido (SO₂) ir azoto oksidų (NO_x) kiekis, išmetamas 2009–2010 metais gaminant elektros energiją, neviršytų Lietuvos stojimo į ES sutartyje nustatytų normatyvų</p>
	<p>Užtikrinti, kad į atmosferą išmetamas sieros dioksido, azoto oksidų, lakiųjų organinių junginių ir amoniako kiekis neviršytų nustatytųjų nacionalinių limitų</p>	<p>Parengti Lietuvos Respublikos aplinkos oro apsaugos įstatymo pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimo įstatymo projektus – nustatyti savivaldybių atsakomybę už aplinkos oro kokybės valdymo priemonių nustatymą ir įgyvendinimą</p> <p>Nustatyti biokurą ir biodegalus naudojančių įrenginių taršos normatyvus</p>
	<p>Užtikrinti, kad įgyvendinant oro taršos mažinimo priemones kietųjų dalelių koncentracija neviršytų nustatytųjų aplinkos oro kokybės normų</p>	<p>Sukurti transporto priemonių keliamos taršos reguliavimo sistemą, laikantis atsakomybės („teršėjas moka“) principo</p>
<p>Ilgalaikiai tikslai – sukurti socialiniu, aplinkos ir ekonominiu požiūriais tinkamiausią komunalinių, gamybos ir kitoje ūkio veikloje susidarančių atliekų tvarkymo sistemą, sumažinti atliekų susidarymą ir jų neigiamą poveikį aplinkai bei žmonių sveikatai, užtikrinti racionalų atliekų energijos išteklių naudojimą, informavimą ir švietimą atliekų tvarkymo klausimais</p>	<p>Veiksmingai naudoti atliekų energetinius išteklius</p>	
<p>Ilgalaikiai tikslai – sukurti saugią, ekonomiškai efektyvią ir palankią aplinkai transporto sistemą, daugiau naudojančią alternatyvių degalų, sumažinti transporto neigiamą poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai, užtikrinti vienodas konkurencijos sąlygas laisvam ir saugiam keleivių vežimui</p>	<p>Padidinti transporto sektoriaus ekonominį ir ekologinį veiksmingumą ir pasiekti, kad degalų sąnaudos ir į orą išmetamų teršalų ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis didėtų dvigubai lėčiau nei krovinių ir keleivių pervežimo apimtis</p>	<p>Gerinti kelių infrastruktūrą, nutiesti pagrindinius Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane, patvirtintame Seimo 2002 m. spalio 29 d. nutarimu Nr. IX-1154 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano“, numatytus miestų aplinkkelius</p>
		<p>Teikti prioritetą valstybinės reikšmės rajoninių kelių, kuriais naudojasi viešasis maršrutinis transportas, asfaltavimui</p>
		<p>Didžiuosiuose miestuose diegti modernias koordinuoto automatinio eismo valdymo sistemas, reaguojančias į eismo pokyčius</p> <p>Įgyvendinti švietimo priemones, kurios skatintų transporto priemonių savininkus teikti pirmenybę mažiau degalų naudojančioms ir ne tokioms taršioms, taip pat mažesnę triukšmą keliančioms kelių transporto priemonėms</p>
	<p>Plėtoti aplinką mažiau teršiantį ir mažesnę poveikį žmonių sveikatai turintį transportą, ypač geležinkelių ir</p>	<p>Ekonominėmis priemonėmis užtikrinti, kad krovinių vežimas geležinkeliu ir jūrų transportu būtų ekonomiškai racionalesnis ir nuolat didėtų,</p>

	<p>jūrų transportą, multimodalines (daugiarūšes) ir intermodalines (įvairiarūšes) transporto sistemas</p>	<p>dėl to mažėtų oro tarša, taip pat plėtoti vandens transporto infrastruktūrą ir taip didinti galimybes naudoti ekologiškai švaresnį vandens transportą</p> <p>Skatinti logistikos centrų infrastruktūros plėtrą ir siekti, kad būtų vis plačiau naudojamos daugiarūšio transporto sistemos, maksimaliai naudojant visų rūšių transporto potencialą</p> <p>Plėsti vandens kelių tinklą ir reikalingą vandens turizmui viešąją infrastruktūrą</p> <p>Plėtoti dviračių ir pėsčiųjų takų tinklą miestuose, gyvenvietėse, užmiesčio ir valstybinės reikšmės keliuose</p> <p>Mažinti Lietuvos transporto sistemos, ypač geležinkelių, atskirtį – įgyvendinti ir plėtoti projektą „Rail Baltica“</p> <p>Atlikus ekonominį vertinimą, apsispręsti dėl giliau vandens jūrų uosto statybos</p>
	Integruoti aplinkos ir visuomenės sveikatos saugos aspektus į nacionalinės transporto politikos sprendimo priėmimo, stebėsenos ir poveikio vertinimo procesus	Atsižvelgiant į kasmetines galimybes, parengti ir įgyvendinti žvyrkelių asfaltavimo planus, taip gerinti eismo sąlygas ir mažinti neigiamą transporto poveikį aplinkai ir žmonių sveikatai
	Didinti kelių transporto veiklos energinių veiksmingumą	Siekiant mažinti neigiamą poveikį aplinkai ir užtikrinti eismo saugą kelių transporte, diegti efektyvesnes kontrolės sistemas
Trumpalaikiai tikslai – sukurti ekonomines ir teisinės sąlygas, skatinančias mažiau aplinką teršiančio ir saugesnio transporto vystymąsi, geriau organizuoti ir reguliuoti kelių transporto eismą, didinti jo saugumą, mažinti oro taršą ir triukšmą, pasiekti, kad oro tarša ir triukšmas miestuose neviršytų leistinų normatyvų	Sumažinti tranzitinio transporto srautus per miestus ir ypač centrines jų dalis	Įdiegti miestų transporto reguliavimo sistemas, sureguliuoti transporto srautus miestuose taip, kad jo būtų mažiau miestų centruose, sumažėtų transporto spūstys, oro tarša ir triukšmas
	Plėtoti viešąjį transportą, teikti pirmenybę ne tokioms taršioms ir mažesnį triukšmą keliančioms transporto priemonėms	Plačiau taikyti ekonomines ir administracines priemones, ribojančias kelių transporto priemonių keliamą oro taršą ir triukšmą
Ilgalaikis tikslas – sukurti naujaisiomis, palankiomis aplinkai technologijomis pagrįstą, ekonominiu, aplinkosauginiu ir socialiniu požiūriais veiksmingą pramonę	Padidinti gamybos ir gaminių ekonominį ir aplinkosauginį veiksmingumą, pasiekti, kad BVP vienetui pagaminti energijos ir vandens reikėtų mažiau, pagal šiuos rodiklius pasiekti 2003 metų ES valstybių vidurkį	Remti pramonės įmonėse ekonominį ir aplinkosauginį veiksmingumą didinančių priemonių taikymo iniciatyvą
	Užtikrinti, kad cheminės medžiagos būtų gaminamos, tvarkomos ir naudojamos taip, kad nekeltų didelio pavojaus žmonių sveikatai ir atitiktų ES cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH) reglamentą ir jo įgyvendinimo priemonių planą	Skatinti keisti gamybai naudojamą pavojingą aplinkai ir žmonių sveikatai medžiagas mažiau pavojingomis medžiagomis, o išsenkančius išteklius – atsinaujinančiais ištekliais
Trumpalaikiai tikslai – sumažinti neigiamą pramonės poveikį aplinkai, padidinti vietinių atsikuriančiųjų ir antrinių žaliavų perdirbimą, plačiau diegti švaresnės gamybos	Pasiekti, kad teršalų išmetimas į orą augtų ne mažiau kaip du kartus lėčiau nei gamyba	Nustatyta tvarka ES ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis finansuoti pramonės ir energetikos įmonių oro taršos mažinimo ir monitoringo sistemų diegimo projektus
	Kuo daugiau Lietuvos pramonės įmonėse taikyti gaminių būvio ciklo vertinimo ir kitas darnaus pramonės	Platinti informacinę ir metodinę medžiagą apie darnaus pramonės vystymosi priemones ir jų taikymą

metodus ir kitas darnaus pramonės vystymosi priemones	vystymosi priemones (aplinkos vadybos sistemas, ekologinių gaminių projektavimą, ekologinį ženklimą, darnaus pramonės vystymosi ataskaitas)	
	Sumažinti neigiamą pramonės poveikį aplinkai ir pasiekti, kad kuo daugiau Lietuvos pramonės įmonių taikytų švaresnės gamybos metodus	Remti sertifikuotų aplinkos vadybos sistemų (ISO 14001 ir EMAS) diegimą pramonės įmonėse
	Didinti antrinių žaliavų perdirbimą	Remti privataus kapitalo investicijų į vietinių antrinių žaliavų surinkimo ir perdirbimo pajėgumų kūrimą iniciatyvą
Ilgalaikiai tikslai – sukurti saugų, palankų aplinkai, konkurencingą ir į bendrą ES energetikos sistemą integruotą energetikos sektorių, užtikrinti patikimą ir diversifikuotą energijos išteklių tiekimą, padidinti energijos gamybos, skirstymo ir vartojimo efektyvumą, išplėsti atsinaujinančių ir atliekinių energijos išteklių naudojimą	Didinti elektros energijos, šilumos gamybos, skirstymo ir vartojimo efektyvumą, sumažinti energijos nuostolius skirstomuosiuose tinkluose	Koordinuoti centralizuoto šilumos tiekimo sistemų modernizavimą ir plėtrą, šilumos tiekimo tinklų renovavimą – sudaryti sąlygas šilumos gamintojams konkuruoti, o vartotojams – galimybę reguliuoti šilumos suvartojimą Organizuoti elektros energijos tiekimo infrastruktūros atnaujinimą (transformatorių pastochių modernizavimą, iš dalies – elektros perdavimo ir skirstomųjų tinklų renovavimą) – sudaryti sąlygas prisijungti naujiems elektros energijos gamintojams
	Sumažinti teršalų ir išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį pagamintos energijos vienetui	Koordinuoti ES saugumo reikalavimus atitinkančios naujos atominės elektrinės projekto įgyvendinimą
Trumpalaikiai tikslai – užtikrinti patikimą ir saugų, neviršijančių numatytųjų taršos limitų energijos tiekimą visoms Lietuvos ūkio šakoms, didinti energijos taupymą ir naudojimo efektyvumą, tinkamai naudojant ES struktūrinių paramos fondų, valstybės ir privačias lėšas	Didinti energijos taupymą ir vartojimo efektyvumą	Parengti ir Vyriausybei pateikti Nacionalinės energijos vartojimo efektyvumo didinimo 2011–2015 metų programos ir jos įgyvendinimo priemonių plano projektą Įgyvendinti energiją taupančias ūkio šakų priemones, kurios leistų per 3 metus sumažinti lyginamąsias galutinės energijos sąnaudas 1,5 procento, palyginti su 2007 metais
	Trumpalaikiai tikslai – sumažinti žemės ūkio veiklos poveikį aplinkai, ypač ekologiškai jautriose teritorijose, gerinti ekonominę ir teisinę aplinką, tinkamą plėtoti tradiciniams (ypač smulkiems ir vidutiniams), ekologiniams ūkiams, padidinti vidutinių ir smulkių ūkių konkurencingumą, aprūpinti vartotojus aukštos kokybės mitybos poreikius atitinkančiais maisto produktais	Mažinti amoniako patekimą į aplinką
Ilgalaikiai tikslai – sukurti šiuolaikišką būsto infrastruktūrą, geras, higieniškas buitines sąlygas, padidinti būsto energinį naudingumą, užtikrinti šiuolaikiškas, geros kokybės	Padidinti būstų energinį efektyvumą, spartinti daugiabučių namų modernizavimą	Parengti „pasyvaus energijos vartojimui pastato“ – maksimaliai taupančio energiją pastato – normatyvinę bazę ir įgyvendinti demonstracinį projektą

visiems prieinamas viešasis paslaugas, sumažinti neigiamą būsto poveikį aplinkai, skatinti socialinę sanglaudą		
Trumpalaikiai tikslai – toliau įgyvendinti Daugiabučių namų modernizavimo programą	Užtikrinti, kad teikiama valstybės parama skatintų daugiabučių namų butų savininkus įgyvendinti energiniu požiūriu efektyvius namų modernizavimo projektus	Teikti ir administruoti valstybės paramą namų modernizavimo projektams parengti ir įgyvendinti

(Šaltinis: Nacionalinė darnaus vystymosi strategija)

11. **Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje**, patvirtintoje Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187 „Dėl Vastybės ilgalaikės raidos strategijos“ (toliau – Valstybės ilgalaikės raidos strategija), išvardinti siekiai energetikos srityje – skatinti energijos naudojimo veiksmingumą bei atsinaujinančiųjų energijos šaltinių naudojimą, taip pat dėmesys atkreipiamas į taršos iš didelių deginimo (energetikos) įrenginių mažinimo poreikį. Kitas svarbus išvardintas aspektas yra transporto neigiamas poveikis aplinkai ir žmonių sveikatai ir būtinybė jį mažinti. Be šių tikslų šioje strategijoje nurodytas siekis yra mažinti poveikį klimato kaitai, ozono sluoksniui, rūgštėjimo eutrofikacijos procesui. Pažymėtina, kad strategija yra galiojanti, tačiau priemonės joje numatytos iki 2015 m., todėl detaliau neanalizuojamos.

12. Kaip nurodoma **2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482 „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“ (toliau – 2014–2020 metų nacionalinė pažangos programa), vienas iš svarbiausių oro taršą sukeliančių šaltinių šalyje yra spūstys, todėl programoje nustatytas uždavinys – plėtoti modernią transporto infrastruktūrą ir darnų judumą, modernizuojant miesto (ypač viešojo transporto), sausumos, jūrų ir oro transporto infrastruktūrą. Kitas reikšmingas taršos sukėlėjas yra šilumos gamybos įrenginiai namų ūkio sektoriuje ir jų priežiūra, naudojamos kuro rūšys. Šioje programoje taip pat nurodoma, kad turi būti siekiama mažinti oro taršą užtikrinant darnų energijos išteklių naudojimą ir tobulinant oro kokybės valdymo sistemas (žr. 4 lent.).

4 lentelė. 2014–2020 metų nacionalinėje pažangos programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Siekiami kriterijaus reikšmės
Sukurti tvarią ir efektyvią ekonominę infrastruktūrą	Plėtoti modernią transporto infrastruktūrą ir darnų judumą	plėtoti ir modernizuoti miestų gatvių tinklą ir mažinti grūsčių	Kasmetinis keleivių vežimas visų rūšių transportu	430 mln. keleivių
		diegti ir plėtoti aplinkosaugos priemones, mažinti anglies dioksido (CO ₂) kiekį	Kasmetinis krovinių vežimas visų rūšių transportu	140 mln. tonų
		plėtoti pėsčiųjų ir dviračių transporto infrastruktūrą	Žuvusiųjų keliuose skaičius	150 skaičius per metus
	Plėtoti energetikos infrastruktūrą	plėtoti ir atnaujinti (modernizuoti) šilumos perdavimo tinklus	Herfindahl-Hirschman energijos importo indeksas Lietuvos elektros energijos rinkoje	2 800
			Herfindahl-Hirschman energijos importo indeksas Lietuvos gamtinių dujų rinkoje	5 000
Skatinti darnų išteklių	Tausoti gamtos išteklius, išsaugoti	aplinkos kokybės, teritorijų planavimo ir urbanistinės	Geros būklės paviršinių vandens telkinių dalis	60 proc.

Tiksmai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Siekiami kriterijaus reikšmės	
naudojimą, užtikrinti ekosistemų stabilumą	biologinę įvairovę ir kraštovaizdį	plėtros valdymo, monitoringo, vertinimo ir kontrolės sistemos stiprinimas	Lietuvos miškingumas (miško žemės ploto santykis su Lietuvos Respublikos teritorijos plotu)	34,2 proc.	
			Lietuvoje aptinkamų Europos Bendrijos svarbos buveinių tipų, kurių palanki apsaugos būklė, dalis	30 proc.	
	Užtikrinti darnų energijos išteklių naudojimą		skatinti atsinaujinančių energijos išteklių gamybą ir naudojimą;	Atsinaujinančių išteklių energijos dalis galutiniame energijos balanse	23 (2020) proc.
			remti energijos vartojimo efektyvumą gyvenamųjų namų ir viešųjų pastatų sektoriuose;	Galutinės energijos kiekio suvartojimas	4,28 mln. tne
			kurti ir diegti modernias energiją ir kitus gamtos išteklius tausojančias technologijas ir procesų valdymo sistemas;	Energijos suvartojimo intensyvumas	230 (2020) kg naftos ekvivalento 1 000 eurų
			didinti energijos išteklių naudojimo efektyvumą energijos gamybos ir naudojimo srityse;		
			plėtoti elektra ir kitais alternatyviais degalais varomų transporto priemonių naudojimą ir skatinti intermodalumą.		
	Tobulinti vandentvarkos, atliekų ir oro kokybės valdymo sistemas		paviršinių (lietaus) nuotekų tvarkymo ir gatvių valymo sistemų plėtra ir renovacija	Vandens tiekimo paslaugų prieinamumas	89 proc.
			vandentvarkos, atliekų ir aplinkos oro kokybės valdymo tobulinimas	Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas	85 proc.
				Sąvartynuose šalinamų komunalinių atliekų dalis	35 proc.
Gamybos atliekų kiekis BVP vienetai				108 tonos / mln. eurų	
Užtikrinti tolygią ir tvarią regionų plėtrą (horizontalus)	Modernizuoti bazinę, vietos bendruomenėms svarbią infrastruktūrą, diegti aplinkos gerinimo ir aplinkos apsaugos priemones	didinti energijos gamybos ir vartojimo efektyvumą savivaldybių valdomoje viešojoje infrastruktūroje gerinti aplinkos kokybę (mažinti aplinkos taršą, išvalyti ir tvarkyti užterštas teritorijas ir vykdyti taršos prevenciją)			
Užtikrinti sveikatai palankią aplinką (horizontalus)	Kurti sveikatai palankią gyvenamąją, darbo ir mokymosi aplinką	įgyvendinti priemones, užtikrinančias vandens, oro ir dirvožemio kokybę, mažinančias triukšmo ir kitų aplinkos veiksnių neigiamą įtaką gyventojams			

(Šaltinis: 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa)

13. Pabrėžtina, jog išvardintuose dokumentuose – Valstybės ilgalaikėje raidos strategijoje ir 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje – nurodomas tik vienas kiekybiškai išreikštas tikslas – į atmosferą išmetamų teršalų kiekis turi augti dvigubai lėčiau, negu auga gamyba ir paslaugos, kiti dokumentuose išvardinti tikslai nėra detalizuojami ar apibūdinami kiekybiškai.

14. Kaip jau buvo minėta, energetikos sektorius, ypač šilumos ūkis, yra vienas iš pagrindinių sektorių, kuris gali daryti reikšmingą įtaką oro taršos mažinimui, kadangi yra vienas iš esminių oro taršos sukėlėjų. **Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijoje**, patvirtintoje Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija), nurodyta, kad energijos vartojimo efektyvumas gerina aplinkos oro kokybę, siekiama, kad 2030 m. pirminės ir galutinės energijos intensyvumas būtų 1,5 karto mažesnis nei 2017 m., o 2050 m. – 2,4 karto mažesnis nei 2017 m. Be to, siekiama, kad AEI sudarytų 30 proc. šalies bendrojo galutinio energijos suvartojimo 2020 m., 45 proc. – 2030 m., 80 proc. – 2050 m. Siekiant sumažinti neigiamą energetikos sektoriaus įtaką aplinkos orui, numatytas darnus energetikos sektoriaus vystymas, AEI panaudojimas energijos ir biodegalų gamybai, didinant aplinkai palankių technologijų panaudojimą, saulės energetikos plėtrą, skatinant kompleksinę daugiabučių ir viešųjų pastatų atnaujinimą, ir mažo energetinio intensyvumo ir energijos vartojimo efektyvumą didinančios pramonės šakos. Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos tikslams pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti numatytos priemonės Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plane, patvirtintame Vyriausybės 2018 m. gruodžio 5 d. nutarimu Nr. 1210 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių planas).

5 lentelė. Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių plane išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Didinti Lietuvos bendrojo galutinio energijos vartojimo AEI dalį (30 proc. (2020 m.), 32 proc. (2022 m.), 45 proc. (2030 m.))	Didinti vietinę elektros energijos gamybos iš AEI dalį, palyginti su galutiniu elektros energijos suvartojimu iki 30 proc. 2020 metais, 45 proc. 2030 metais ir 45 proc. 2050 metais	Taikant finansinę paramą skatinti elektros energijos iš AEI gamybą ir vartojimą savo reikmėms namų ūkiuose, įskaitant ir daugiabučius namus, taip pat elektros energiją gaminti geografiškai nutolusioje Lietuvos Respublikos teritorijoje nuo gaminančio vartotojo elektros energijos vartojimo vietas, prioritetą skiriant lokaliai taršos nesukeliančioms technologijoms	Elektros energijos kiekis, elektros energiją gaminančių vartotojų, gavusių paramą, elektrinėse, TWh	0,04 TWh (2020 m.), 0,06 TWh (2022 m.), 1,6 TWh (2030 m.)
		Taikant finansinę paramą skatinti mažų elektrinių, naudojančių AEI, plėtrą.	Elektros energijos iš AEI gamybos kiekis, TWh	0,03 TWh (2030 m.)

Tiksmai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
	Didinti vietinių ir AEI dalį šilumos gamyboje centralizuoto šilumos tiekimo (toliau – CŠT) sistemose, proc. visos centralizuotai tiekiamos šilumos (70 proc. (2020 m.), 74 proc. (2022 m.), 90 (2030 m.))	Modernizuoti ir (ar) keisti nusidėvėjusius biokuro katilus kitomis AEI naudojančiomis technologijomis	Pakeistų įrenginių vardinė (nominali) šiluminė galia, MW	18 MW (2020 m.), 35 MW (2022 m.), 600 MW (2030 m.)
		Skatinti AEI panaudojimą CŠT šilumos energijai gaminti įvertinant saulės energiją naudojančių technologijų, šilumos siurblių ir šilumos saugyklų panaudojimo galimybes CŠT sistemose	Naujai įrengtų įrenginių (nominali) šiluminė galia, MW	200 MW (2030 m.)
	Skatinti AEI ir efektyvesnių šilumos gamybos įrenginių naudojimą namų ūkiuose	Pakeisti energetiškai neefektyvių namų ūkiuose (būstuose) įrengtus katilus į efektyvesnes technologijas, naudojančias AEI šilumos gamybai, ar prijungti prie CŠT sistemos, atsižvelgiant į poveikį aplinkos oro kokybei	Energijos suvartojimo namų ūkiuose (neprijungtuose prie centralizuotai tiekiamos šilumos tinklų) sumažėjimas, tūkst. tne	5,6 tūkst. tne (2020 m.), 14 tūkst. tne (2022 m.), 14 tūkst. tne (2030 m.)
	Didinti AEI dalį transporto sektoriuje, palyginti su bendruoju energijos suvartojimu transporto sektoriuje, proc. (10 proc. (2020), 11 proc. (2022 m.), 15 proc. (2030 m.))	Suteikiant finansinę pagalbą skatinti biometano, vartojamo transporte, pagaminto iš žemės ūkio ir kitų nekomunalinių atliekų, gamybą	Suvartotas biometano kiekis, ktne	52, 4 ktne (2022 m.)
		Taikant reguliacines priemones dujų tiekėjams, didinti biometano, pagaminto iš žemės ūkio ir kitų nekomunalinių atliekų, vartojimą transporte	Suvartotas biometano kiekis, ktne	0,1 ktne (2022 m.)
Užtikrinti, kad iki 2030 metų pirminės ir galutinės energijos intensyvumas būtų 1,5 karto mažesnis nei 2017 metais, o iki 2050 metų – apie 2,4 karto	Atnaujinti pastatus ir viešąją infrastruktūrą, sutaupant 11,67 TWh energijos kiekį 2020 m., 16,8 TWh – 2022 m., 35 TWh – 2030 m.	Kasmet renovuoti 500 daugiabučių	Sutaupyta energijos kiekis, TWh	2,1 TWh (2020 m.), 2,4 TWh (2022 m.), 2,7 TWh (2030 m.)
	Sparčiai plėtoti mažai energijos suvartojančias ir energijos vartojimo	Įgyvendinti vartotojų skatinimo efektyviau vartoti energiją informacinę kampaniją	Sutaupyta energijos kiekis, TWh	2 TWh (2020 m.)

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
mažesnis nei 2017 metais	efektyvumą didinančias pramonės šakas, diegti ir įsigyti naujausias bei aplinkai palankias technologijas ir įrenginius (energijos sutaupymai dėl efektyviau vartojamos energijos 5,6 TWh – 2020 m., 5,8 TWh – 22 m.)	Įgyvendinti susitarimus su energetikos įmonėmis dėl energijos taupymo	Sutaupyta energijos kiekis, TWh	3 TWh (2020 m.)
	Didinti energijos vartojimo efektyvumą transporto sektoriuje	Formuoti ir skatinti ekologinio vairavimo įpročius	–	–
		Skatinti darnų judumą miestuose		
Palaipsniui pereiti prie alternatyvaus kuro naudojimo	Skatinti elektrinių transporto priemonių, įskaitant elektromobilius, naudojimą transporto sektoriuje, išsaugant esamą elektrinių transporto priemonių tinklą ir jį plėtojant, sukurti elektromobilių įkrovimo prieigų tinklą (elektros energijos, pagamintos iš AEI, vartojimas elektrinėse transporto priemonėse 6,5 ktne – 2020 m. ir 2022 m.)	Skatinti elektromobilių naudojimą	Elektromobilių skaičius, vnt.	2000 vnt. (2020 m.), 4600 vnt. (2022 m.), 118000 vnt. (2030 m.)
		Įgyvendinant geležinkelių pagrindinių transporto koridorių elektrifikavimo projektus, didinti elektros energijos, suvartojamos traukiniuose, vartojimą	Elektrifikuotų geležinkelių linijų ilgis, km	149 km (2020 m.), 500 km (2022 m.), 894 km (2030 m.)
		Sudaryti sąlygas kurti ir plėtoti elektros energiją naudojančių transporto priemonių infrastruktūrą miestuose ir savivaldybėse	Įrengta šalia naujų daugiabučių ir prekybos centrų stotelių skaičius, vnt.	300 vnt. (2020 m.), 900 vnt. (2022 m.), 7200 vnt. (2030 m.)
		Skatinti uoste prisišvartavusių laivų naudoti elektros tiekimo nuo kranto sistemų plėtojimą	Įrengtų elektros kolonėlių krantinėse skaičius, vnt.	5 vnt. (2022 m.), 5 vnt. (2030 m.)
	Didinti alternatyvių kuro rūšių panaudojimą transporte, įskaitant savivaldybes	Plėtoti mažai taršų viešąjį transportą	–	–
	Skatinti gamtinių dujų panaudojimą transporto ir laivybos srityse bei viešajame	Įrengti suskystintųjų gamtinių dujų degalų papildymo punktus automobilių keliuose	Įrengtų stotelių skaičius, vnt.	1 vnt. (2020 m.), 1 vnt. (2022 m.), 2 vnt. (2030 m.)

Tiksmai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
	transporte, išnaudojant turimą suskystintųjų gamtinių dujų (toliau – SGD) paskirstymo stoties ir kitos SGD infrastruktūros potencialą	Įrengti viešai prieinamus suslėgtųjų gamtinių dujų degalų papildymo punktus miestų ir priemiesčių aglomeracijose (Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Telšiuose, Ukmergėje, Marijampolėje, Elektrėnuose)	Viešą prieigą turinčių stotelių skaičius, vnt.	9 vnt. (2020 m.), 9 vnt. (2022 m.), 9 vnt. (2030 m.)
		Įrengti viešai prieinamus suslėgtųjų gamtinių dujų degalų papildymo punktus automobilių keliuose TEN-T pagrindiniame tinkle (šalia E85 ir E67 kelių)	Įrengtų stotelių skaičius, vnt.	10 vnt. (2030 m.)

(Šaltinis: Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos įgyvendinimo priemonių planas)

15. **Nacionalinėje atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2010 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 789 „Dėl Nacionalinės atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija), nurodyta galimybė sumažinti oro taršą sumažinus iškastinio organinio kuro naudojimą plėtojant mažos galios kogeneracines elektrines ir naudojant alternatyvias transporto kuro rūšis. Taigi, šioje strategijoje pabrėžiama, kad modernizuojant centralizuoto šilumos tiekimo sistemas ir didinant atsinaujinančių energijos išteklių naudojimą šiame sektoriuje, galima reikšmingai prisidėti prie oro taršos mažinimo (žr. 6 lent.).

6 lentelė. Nacionalinėje atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategijoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai ir uždaviniai, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tiksmai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Didinant atsinaujinančių energijos išteklių dalį šalies energijos balanse, kuo geriau patenkinti energijos poreikį elektros ir šilumos energetikos bei transporto sektoriuose vidaus išteklių, atsisakyti importuojamo taršaus iškastinio kuro ir taip padidinti energijos tiekimo saugumą, energetinę nepriklausomybę ir prisidėti prie tarptautinių pastangų mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijas	Didinti visų rūšių biomasės naudojimą šilumos ir elektros energijai gaminti	Biomasės sunaudojimas, ktne	484 (2020)
	didinti atsinaujinančių energijos išteklių ir elektros energijos naudojimą transporto sektoriuje, užtikrinti, kad biodegalai ir kiti skystieji bioproduktai atitiktų tvarumo kriterijus	Atsinaujinančių energijos išteklių sunaudojimas transporto sektoriuje, ktne	169
		Elektros energijos iš atsinaujinančių energijos išteklių suvartojimas kelių transporto sektoriuje, ktne	2,5

(Šaltinis: Nacionalinė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija)

16. **Nacionalinės šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programos**, patvirtintos Vyriausybės 2015 m. kovo 18 d. nutarimu Nr. 284 „Dėl Nacionalinės šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų

programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programa), tikslas apima siekį ne tik mažinti šilumos energijos kainas, tačiau taip pat mažinti aplinkos taršą „šilumos energijai gaminti naudojamo kuro balanse teikiant pirmenybę atsinaujinantiems ir (ar) vietiniams energijos ištekliams“. Šiam tikslui pasiekti, be kitų uždavinių, numatytas uždavinys mažinti šilumos gamybos įrenginių taršą ir užtikrinti AEI naudojančių technologijų plėtrą. Programoje kalbama apie poreikį didinti biokuro dalį šilumos gamybos kuro struktūroje; numatytas siekis diversifikuoti vietinių ir atsinaujinančių energijos išteklių gamybą (žr. 7 lent.).

7 lentelė. Nacionalinėje šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Mažinti šilumos energijos kainas ir aplinkos taršą, šilumos energijai gaminti naudojamo kuro balanse teikiant pirmenybę atsinaujinantiems ir (ar) vietiniams energijos ištekliams	Mažinti šilumos energijos gamybos įrenginių taršą ir užtikrinti atsinaujinančius energijos išteklius naudojančių technologijų plėtrą	įrengti naujus ar modernizuoti esamus atsinaujinančius energijos išteklius naudojančius šilumos energiją gaminančius įrenginius	Naujų ar rekonstruotų šilumos energijos gamybos įrenginių, gaminančių energiją iš atsinaujinančių energijos išteklių, šilumos gamybos įrenginių įrengtosios šiluminės galios (MW)	140 (2021)
		užtikrinti 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2010/75/ES(3) dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) direktyvoje nustatytus aplinkosaugos reikalavimus kurą deginantiesiems įrenginiams	Aplinkosaugos reikalavimus atitinkančių kurą deginančių įrenginių (esamų) pritaikymas ar pakeitimas naujais)1 dalis (procentais)	100 (2021)
Skatinti prekybą energijos išteklių biržoje	Diversifikuoti vietinių ir atsinaujinančių energijos išteklių gamybą	sukurti skaidrią, konkurencingą, mažai koncentruotą vietinių ir atsinaujinančių energijos išteklių gamintojų ir tiekėjų rinką – sudaryti galimybes prekiauti įvairių rūšių tvariais vietiniais ir atsinaujinančiais energijos ištekliais (kelmai, durpės, liginas ir kt.) ir užtikrinti optimalią biokuro kainą šilumos gamintojams	Kuro rūšys, kuriomis išplėsta prekyba (vienetais)	2 (2021)

(Šaltinis: Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015–2021 metų programa)

17. Kitas sektorius, galintis reikšmingai prisidėti prie oro taršos mažinimo, yra transporto sektorius. **Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2013 m. gruodžio 18 d. nutarimu Nr. 1253 „Dėl Nacionalinės susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programa), nurodoma (žr. 8 lent.), kad atsižvelgiant į tarptautiniuose ir ES dokumentuose Lietuvai nustatytus šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio ir oro taršos mažinimo tikslus, prioritetas teikiamas tokioms priemonėms, kaip:

- 17.1. investicijos į mažai taršias transporto technologijas;
- 17.2. energijos efektyvumo didinimas;
- 17.3. atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimas;
- 17.4. subsidijų ir mokestinių lengvatų išskatiniui kurui nuoseklus atsisakymas;
- 17.5. daug šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir oro teršalų išskiriančios infrastruktūros finansavimo nuoseklus atsisakymas.

8 lentelė. Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai ir uždaviniai, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės 2022 m.
Didinti krovinių ir keleivių judumą, gerinti ES transeuropinio transporto tinklo pagrindinio tinklo koridorius ir jų jungtis su valstybinės ir vietinės reikšmės transporto tinklu ir plėsti skirtingų transporto rūšių sąveikos efektyvumą	Įrengti naują, atnaujinti ir tobulinti esamą tarptautinės ir vietinės reikšmės geležinkelių infrastruktūrą (įskaitant naujų projekto „Rail Baltica“ geležinkelio kelių ir antrųjų geležinkelio kelių bei aplinkkelių tiesimą), įgyvendinti naujus kontrolės, valdymo ir signalizacijos, energijos posistemių projektus (įskaitant geležinkelių linijų elektrifikavimą)	elektrifikuotų geležinkelio kelių ilgis, kilometrais	314
Skatinti vietinio (miestų ir priemiesčių) transporto sistemos darnumą	Skatinti miestus parengti ir įgyvendinti darnaus judumo mieste planus	parengtų darnaus judumo planų skaičius	5
	Skatinti gyventojus naudotis viešuoju transportu ir didinti viešojo transporto patrauklumą atnaujinant transporto priemones, gerinant viešojo transporto infrastruktūrą, diegiant universalus dizaino sprendimus, didinti prieinamumą, diegti viešojo transporto pirmumo sistemas ir plačiau taikyti informacinių technologijų sprendimus (ITS)	įsigytos viešojo transporto priemonės, vienetais	60
	Mažinti neigiamą tranzitinių srautų poveikį miestų transporto sistemoms, plėtoti ir modernizuoti miestų ir miestelių aplinkkelius	nutiesti valstybinės reikšmės keliuose aplinkkeliai, vienetais	12
Padidinti energijos vartojimo transporte efektyvumą ir sumažinti neigiamą transporto poveikį aplinkai	Ekonominėmis ir administracinėmis priemonėmis skatinti efektyvesnę energijos išteklių ir energijos vartojimą transporto sektoriuje	įdiegta komercinio transporto elektroninė mokesčių sistema, atsižvelgiant į nuvažiuotą atstumą, vienetais	1
	Didinti energijos vartojimo efektyvumą – skatinti alternatyvių energijos šaltinių (degalų) naudojimą transporte, sukurti tam reikalingą infrastruktūrą ir atnaujinti viešojo transporto parką	naujos kartos dyzelinių traukinių skaičius, vienetais	9
		naujos kartos elektrinių traukinių skaičius, vienetais	4
		viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų skaičius (didelės galios šalia automobilių kelių transeuropinio transporto tinkle (TEN-T), vienetais	28
		viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų	100

Tiksmai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės 2022 m.
		skaičius (miestų ir priemiesčių aglomeracijose, kuriose yra daugiau kaip 25 tūkst. gyventojų), vienetais	
		ne viešųjų elektromobilių įkrovimo prieigų įrengimo skatinimo priemonių skaičius (mokesčių lengvata elektros energijai), vienetais	1
	Mažinti transporto sistemos neigiamą poveikį aplinkai ir užtikrinti atitiktį „Natura 2000“ tinklo ir kitų saugomų teritorijų ir rūšių apsaugos režimo reikalavimams	šalia valstybinės reikšmės kelių įrengti paviršinių nuotekų valymo įrenginiai – kietųjų dalelių sėsdintuvai, smėliagaudės, vienetais	

(Šaltinis: Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programa)

18. Nacionalinėje susisiekimo plėtros 2014–2022 metų programoje numatyta ne tik nacionaliniu mastu įgyvendintinoms priemonėms, bet ir savivaldybės lygmeniu:

- 18.1. užtikrinti kombinuoto viešojo ir privataus transporto sąveikų sistemų atsiradimą;
- 18.2. skatinti visą keleivinį transportą apimančios informacinės sistemos sukūrimą;
- 18.3. plėsti dviračių ir pėsčiųjų tinklo infrastruktūrą, formuoti darnaus judumo kultūrą;
- 18.4. didinti transporto objektų apšvietimo įrenginių, naudojančių AEI, skaičių;
- 18.5. plėsti alternatyviųjų degalų ir technologijų naudojimą.

19. Žemės ūkio sektorius (ypač gyvulininkystės sritis) prisideda prie aplinkos oro taršos, ypač amoniaku, todėl taršos mažinimo priemonių plėtojimas šiame sektoriuje yra labai svarbus bendriems oro taršos mažinimo tikslams pasiekti. Vienas iš Nacionalinėje darnaus vystymosi strategijoje išvardintų trumpalaikių žemės ūkio sektoriui iškeltų uždavinių yra „mažinti amoniako patekimą į aplinką“, kuris pasiekiamas ekonominėmis ir teisinėmis priemonėmis skatinant statyti ES reikalavimus atitinkančias mėšlides, srutų ir nuotekų kauptuvus, naudoti šiuolaikiškas organinių trąšų įterpimo ir skleidimo priemones. **Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programoje**, patvirtintoje Europos Komisijos 2015 m. vasario 13 d. sprendimu Nr. C(2015)842 (toliau – Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa), nurodoma, kad siekiant mažinti amoniako patekimą į orą, būtina tobulinti pašarų tiekimo ir gyvulių laikymo tvartuose technologijas, pasižyminčias mažesne amoniako emisija (žr. 9 lent.).

9 lentelė. Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, priemonės ir vertinimo kriterijai bei vertinimų kriterijų reikšmės

Tiksmai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės	
Žemės ūkio išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir	M01. Žinių perdavimas ir informavimo veikla	Žemės ūkio paskirties žemės ploto, kuriame vykdomos valdymo sutartys, susijusios su išmetamo šiltnamio efektą	5,81 proc. (2023)	159,4 ha
	M02. Konsultavimo paslaugos, ūkio valdymo ir ūkininkų pavadavimo paslaugos			

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
amoniako kiekio mažinimas	M10. Agrarinė aplinkosauga ir klimatas	sukeliančių dujų ir (arba) amoniako kiekio mažinimu, procentinė dalis	
	M16. Bendradarbiavimas		

(Šaltinis: Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programa)

20. Nacionalinėje 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programoje, patvirtintoje Vyriausybės 2013 m. gruodžio 4 d. nutarimu Nr. 1162 „Dėl Nacionalinės 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programa), nurodytas tikslas „didinti ūkinių gyvūnų skaičių ir plėsti gyvulininkystės produkcijos gamybą, drauge užtikrinti aplinkos apsaugą“. Vienas iš uždavinių šiam tikslui pasiekti yra technologinių procesų, susijusių su aplinkos apsauga, optimizavimo skatinimas, apibūdinamas tokiais rodikliais kaip biodujų jėginių gyvulininkystės ūkiuose skaičius ir mokymo renginių, informacinių kampanijų (efektyvus mėšlo ir srutų, susidarančių nuotekų tvarkymo, optimalaus ūkininkavimo vandensaugos tikslams pasiekti klausimais) skaičius (žr. 10 lent.).

10 lentelė. Nacionalinėje 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Didinti ūkinių gyvūnų skaičių ir plėsti gyvulininkystės produkcijos gamybą, drauge užtikrinti aplinkos apsaugą	Skatinti technologinių procesų, susijusių su aplinkos apsauga, optimizavimą	remti biodujų jėginių gyvulininkystės ūkiuose įrengimą pagal specialiąją paramos schemą, suderintą su Europos Komisija	pastatyta biodujų jėginių gyvulininkystės ūkiuose, vienetais	8 (2020)
		teikti paramą projektams, kuriuose numatyti mokymai valdymo reikalavimų, aplinkosaugos, ekologijos, gyvulininkystės tematika	mokymo renginių, informacinių kampanijų efektyvus mėšlo ir srutų, susidarančių nuotekų tvarkymo, optimalaus ūkininkavimo vandensaugos tikslams pasiekti skirtinguose upių baseinuose klausimais, vienetais	98ap (2020)

(Šaltinis: Nacionalinė 2014–2020 metų gyvulininkystės sektoriaus plėtros programa)

21. Oro taršos mažinimas yra svarbus ne vien gamtinės aplinkos išsaugojimo ir tausojimo požiūriu, tačiau taip pat, kaip nurodyta įvairių strategijų tiksluose ir uždaviniuose, žmonių sveikatai. Sveikatos apsaugos srityje yra numatyti tam tikri siekiai dėl oro taršos mažinimo ar oro kokybės gerinimo. **Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos**, patvirtintos Seimo 2014 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XII-964 „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija), 55 punkte ir 56.4 papunktyje nurodytas tikslas sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką. Vienas iš uždavinių, numatytų tikslui pasiekti, yra mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą (žr. 11 lent.).

11 lentelė. Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai, priemonės ir vertinimo kriterijai bei vertinimų kriterijų reikšmės

Tiksmai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės	
Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką	Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą	mažinti oro, vandens, maisto ar dirvožemio užterštumą, siekiant išvengti susirgimų lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis ir kitų sveikatos sutrikimų	Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis (CO ₂ ekvivalentas), tūkst. tonų, Eurostatas	stabilizuotas augimas	
			Mirtingumas dėl išorinių priežasčių 100 tūkst. gyventojų, HI	77,3 (2020)	51,7 (2025)

(Šaltinis: Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programa)

22. Vienas iš **Nacionalinėje visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 metų plėtros programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2015 m. gruodžio 9 d. nutarimu Nr. 1291 „Dėl Nacionalinės visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2023 metų plėtros programa), įtvirtintų tikslų numato mažinti aplinkos veiksnių, nesaugių produktų (gaminių ir paslaugų) neigiamą poveikį ir riziką gyventojų sveikatai. Šiam tikslui pasiekti be kitų uždavinių yra numatytas uždavinys kurti sveikatai palankią gyvenamąją aplinką tobulinant aplinkos oro kokybės valdymą ir priežiūrą. Minėti veiksmai turėtų būti atliekami:

22.1. rengiant ir tobulinant aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius teisės aktus;

22.2. informuojant visuomenę apie oro taršos galimą poveikį sveikatai ir šio poveikio prevencijos priemones.

23. Nacionalinėje visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 metų plėtros programoje taip pat numatytas uždavinys mažinti pavojingų cheminių medžiagų poveikį per visą cheminių medžiagų gyvavimo ciklą, kuris turi būti pasiekiamas skatinant aplinkai saugių technologijų diegimą (žr. 12 lent.).

12 lentelė. Nacionalinėje visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 metų plėtros programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tiksmai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės	
Mažinti aplinkos veiksnių, nesaugių produktų (gaminių ir paslaugų) neigiamą poveikį ir riziką gyventojų sveikatai	Kurti sveikatai palankią gyvenamąją aplinką	tobulinti aplinkos oro kokybės valdymą ir priežiūrą – rengti ir tobulinti aplinkos oro taršos ir kokybės vertinimą ir valdymą reglamentuojančius teisės aktus, informuoti visuomenę apie oro taršos galimą poveikį sveikatai ir šio poveikio prevencijos priemones	asmenų, gyvenančių namų ūkiuose ir susiduriančių su oro ir aplinkos tarša (smogu, dulkėmis, nemaloniais kvapais, užterštu vandeniu), dalis (procentais)	12 (2019)	10 (2023)
	Mažinti pavojingų cheminių medžiagų poveikį per visą cheminių medžiagų gyvavimo ciklą	skatinti sveikatai ir aplinkai palankių cheminių mišinių gamybą ir sveikatai, aplinkai ir klimatui saugių technologijų diegimą	vaikų iki 7 metų apsinuodijimų skaičius (atvejais)	360 (2019)	340 (2023)

(Šaltinis: Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016–2030 metų plėtros programa)

24. **Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2014 m. rugsėjo 17 d. nutarimu Nr. 986 „Dėl Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programa), nurodomas tikslas modernizuoti, integruoti ir plėtoti pramonę, apimantis uždavinį „skatinti įmones efektyviau naudoti žaliavas ir energiją“. Šiuo uždaviniu siekiama didinti energijos vartojimo efektyvumą ir AEI naudojimą pramonėje. Programoje įvardijamas poreikis mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) išmetimus, tačiau nėra įvardinto poreikio ir tikslų mažinti į aplinkos orą išmetamą teršalų (sieros dioksidas (SO₂), azoto oksidai (NO_x), nemetaniniai lakieji organiniai junginiai (NMLOJ), smulkiosios kietosios dalelės (KD_{2,5}), amoniakas (NH₃) ir kt., pvz. sunkieji metalai, patvarieji organiniai teršalai) kiekį (žr. 13 lent.). Nors pramonė yra vienas iš pagrindinių oro taršos šaltinių, programoje labai mažai dėmesio skiriama oro taršos mažinimo klausimams.

13 lentelė. Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programoje išvardinti su oro taršos mažinimu susiję tikslai, uždaviniai ir priemonės, vertinimo kriterijai ir jų reikšmės

Tikslai (ilgalaikiai, trumpalaikiai)	Uždaviniai	Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijų reikšmės
Modernizuoti, integruoti ir plėtoti pramonę	skatinti įmones efektyviau naudoti žaliavas ir energiją	daugiau naudoti atsinaujinančių energijos išteklių	energijos suvartojimo Lietuvos apdirbamosios gamybos pramonėje intensyvumas (1 tūkst. eurų pridėtinei vertei pramonėje sukurti (kilogramais naftos ekvivalento)	182,9 (2020)
		diegti anglies dioksido išsiskyrimą į aplinką mažinančias technologijas	perdirbtų ir kitaip panaudotų gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų (išskyrus fosfogipso atliekas) kiekis (procentais)	ne mažiau kaip 92 proc.

(Šaltinis: Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programa)

25. Kita sritis, turinti įtakos oro taršai – atliekų tvarkymas. **Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane**, patvirtintame Vyriausybės 2002 m. balandžio 12 d. nutarimu Nr. 519 „Dėl Valstybinio atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plano patvirtinimo“ (toliau – Valstybinis atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planas), vienas iš strateginių uždavinių iki 2020 m. yra nustatyti teisinės priemonės, užtikrinančias skaidrias ūkio subjektų, naudojančių atliekas energijai gaminti, veiklos ir energijos gamybos sąlygas. Plane nurodoma, kad komunalinių atliekų deginimo įmones, kuriose būtų gaminama šilumos energija, planuojama statyti didžiuosiuose šalies miestuose arba šalia jų; po rūšiavimo likusių ir perdirbti netinkamų energinę vertę turinčių nepavojingųjų komunalinių ir gamybos atliekų, įskaitant kietąjį atgautąjį kurą, naudojimo energijai gauti įrenginius statyti Kauno ir Vilniaus regionuose. Pažymėtina, kad planuojama veikla gali turėti neigiamą poveikį oro kokybei didžiuosiuose miestuose.

26. **Vandens srities plėtros 2017–2023 metų programoje**, patvirtintoje Vyriausybės 2017 m. vasario 1 d. nutarimu Nr. 88 „Dėl Vandens srities plėtros 2017–2023 metų programos patvirtinimo“ (toliau – Vandens srities plėtros 2017–2023 metų programa), svarbiu aspektu oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerinimo požiūriu laikomas nuotekų valymas dėl nuotekų dumblo generuojamos oro taršos. Programoje numatyti uždaviniai, netiesiogiai prisidėsiantys prie oro taršos mažinimo ir kokybės gerinimo:

26.1. plėtoti ir renovuoti geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo infrastruktūrą;

26.2. užtikrinti, kad individualiai tvarkomos nuotekos neterštų aplinkos.

27. Valstybiniame atliekų tvarkymo 2014–2020 metų plane nurodoma, kad komunalinių nuotekų dumblas turi būti kuo efektyviau tvarkomas atsižvelgiant į jo kokybę ir išnaudojant sukurtus

dumblo tvarkymo pajėgumus, maksimaliai išnaudojant dumblo energinį potencialą. Vienas iš dumblo panaudojimo būdų yra tręšimas dumblu, kuris turi būti naudojamas ribotai dėl taršos sunkiaisiais metalais (numatytas „Nuotekų dumblo naudojimo tręšimui reikalavimų“ papildymas dumblo naudojimo miškininkystėje kriterijais). Siekiant mažinti neigiamą dumblo poveikį, siekiama iširti jo tvarkymo galimybes ir finansavimo šaltinius. Be to, iki 2015 m. pradžios buvo uždrausta šalinti dumblą sąvartynuose.

28. Oro taršos mažinimas ir oro kokybės gerinimas labai susijęs su klimato kaitos valdymo politika. Kaip nurodoma **Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos strategijoje**, patvirtintoje Seimo 2012 m. lapkričio 6 d. nutarimu Nr. XI-2375 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos patvirtinimo“ (toliau – Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija), klimato kaita turės poveikį aplinkos oro kokybei, o „įgyvendinamos išmetamųjų ŠESD kiekį mažinančios priemonės papildys esamas ir planuojamas priemones aplinkos oro kokybei gerinti ir veiksmingai sumažins aplinkos oro taršą“. **2014 m. sausio 22 d. Europos Komisijos komunikate Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui dėl 2020–2030 m. klimato ir energetikos politikos strategijos (COM(2014) 15 final)** nustatyti trys tiksliniai rodikliai, susiję su klimato kaita ir tuo pačiu oro tarša – iki 2020 m. siekiama sumažinti išmetamo ŠESD kiekį 20 proc., padidinti atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimą 20 proc. ir padidinti energijos vartojimo efektyvumą 20 proc., t. y. nustatyti „20-20-20“ tikslai. Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos strategijoje nurodyta, kad šių tikslų įgyvendinimas turi būti užtikrintas ir Lietuvoje; nustatyti trumpalaikiai klimato kaitos švelninimo tikslai:

28.1. pasiekti, kad ES prekybos apyvartinių taršos leidimų (toliau – ATL) sistemoje dalyvaujančiuose sektoriuose išmetamųjų ŠESD kiekis neviršytų 8,53 mln. t CO_{2e};

28.2. pasiekti, kad ES prekybos ATL sistemoje nedalyvaujančiuose sektoriuose išmetamųjų ŠESD kiekis neviršytų 18,338 mln. t CO_{2e} ES 20 proc. tikslo atveju ir 16,584 mln. t CO_{2e} – ES 30 proc. tikslo atveju;

28.3. pasiekti, kad atsinaujinančių išteklių energijos dalis, palyginti su šalies bendroju galutiniu energijos suvartojimu, sudarytų ne mažiau kaip 23 proc.;

28.4. kiekvienais metais suvartoti po 1,5 proc. mažiau energijos (2020 m. suvartoti 17 proc. mažiau energijos negu 2009 m.);

28.5. siekti, kad trumpalaikių klimato kaitos švelninimo tikslų įgyvendinimui būtų skiriama ne mažiau kaip 0,38 proc. šalies BVP 2020 m.

29. Tačiau ES vadovai 2014 m. spalio mėn. susitarė dėl naujų 2030 m. klimato ir energetikos tikslų, kuriais siekiama:

29.1. išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį sumažinti bent 40 proc., palyginti su 1990 m. lygiu;

29.2. ne mažiau kaip 27 proc. visos suvartojamos energijos gauti iš atsinaujinančiųjų išteklių;

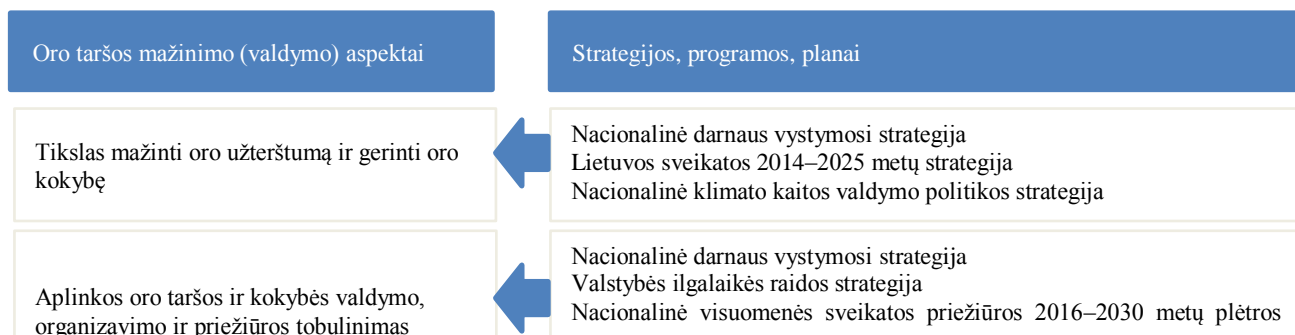
29.3. mažiausiai 27 proc. padidinti energijos vartojimo efektyvumą, t. y. sutaupyti energijos; 2020 m. šis tikslas bus peržiūrėtas ir galbūt nustatytas 30 proc. tikslas.

30. Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos strategijoje nurodyta, kad Lietuva siekia iki 2030 m. sumažinti 40 proc. ir iki 2040 m. – 60 proc. išmetamųjų ŠESD kiekį, palyginti su 1990 m. lygiu.

31. ES įsipareigojo taip pat siekti ilgalaikio tikslo iki 2050 m. (dėl to siekiama, kad išsivysčiusios šalys imtųsi drauge panašių veiksmų, kas sumažintų išmetamųjų teršalų kiekį 80–95 proc., palyginti su 1990 m. lygiu). Lietuvai šis tikslas yra 80 proc. sumažintas išmetamųjų ŠESD kiekis, palyginti su 1990 m. lygiu. Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos 2013–2020 metų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo tarpinstituciniame veiklos plane, patvirtintame Vyriausybės 2013 m. balandžio 23 d. nutarimu Nr. 366 „Dėl nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos 2013–2020 metų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ pakeitimo“, numatyta, kaip turi būti įgyvendinami Nacionalinėje klimato kaitos valdymo politikos strategijoje nustatyti tikslai, pasidalinant tam tikrų tikslų ir uždavinių įgyvendinimą tarp institucijų ir siekiant tarpinstitucinio bendradarbiavimo. Prie Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos įgyvendinimo prisidės tokios Lietuvos Respublikos ministerijos:

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija; taip pat Lietuvos standartizacijos departamentas.

32. Apibendrinant atliktą analizę, pažymėtina, kad strateginiuose dokumentuose dominuoja keli esminiai su oro taršos mažinimu (valdymu) susiję aspektai (žr. 1 pav.).

1 paveikslas. Aplinkos oro taršos mažinimo (valdymo) aspektai, nurodyti su oro taršos valdymu susijusiose strategijos, programose, planuose

33. Išanalizuotų dokumentų įgyvendinimo laikotarpis (žr. 14 lent.) smarkiai varijuoja. Vienu įgyvendinimas bus užbaigtas 2020 m., kitų – 2021–2030 m. laikotarpyje, dar kituose numatyti ilgalaikiai tikslai iki 2050 m. Iki 2020 m. numatytuose įgyvendinti dokumentuose numatytų

priemonių poveikis sunkiai įvertinamas, analizuojant iš 2020–2029 ir 2030 m. perspektyvos. Be to, šie dokumentai gali būti pakeisti ir numatytos kitos priemonės.

14 lentelė. Strateginiai dokumentai, jų įgyvendinimo laikotarpis ir apibendrintos juose numatytos priemonės

Strateginio dokumento pavadinimas	Laikotarpis	Apibendrintos numatytos priemonės
Vyriausybės programa	2017-2020	Plėtoti darnaus transporto politiką, taršos iš mažųjų deginimo įrenginių, tobulinti aplinkos oro išmetimų apskaitą, nustatyti kuro kokybės reikalavimus, plėtoti CŠT, atnaujinti gerosios žemės ūkio praktikos kodeksą, keisti kuro rūšį, renovuoti daugiabučius, skatinti efektyvų energijos naudojimą
Bendrasis planas	Iki 2020	Įgyvendinti principą „teršėjas moka“, gerinti oro kokybę labiausiai užterštose teritorijose, įgyvendinti kompleksinę planavimo, reglamentavimo bei inžinerinių technologinių priemonių sistemą
Valstybės pažangos strategija	Iki 2030	Ugdyti aplinkai draugišką verslo kultūrą, skatinti verslą investuoti į „žaliąsias“ technologijas, diegti pažangias technologijas transporto, energetikos ir pramonės sektoriuose
Nacionalinė darnaus vystymosi strategija	Iki 2020	Tobulinti valdymą, atnaujinti programas, remti inovatyvių technologijų diegimą, plėtoti visuomeninį transportą
Valstybės ilgalaikės raidos strategija	Iki 2020	Optimizuoti mokesčius už aplinkos teršimą, skatinti racionaliai naudoti atliekas, plėtoti AEI, skatinti termofikacinių elektrinių plėtrą, skatinti keisti taršų kurą į mažiau taršų, plėsti priemones, mažinančias teršalų išmetimus
2014-2020 metų nacionalinės pažangos programa	2014-2020	Plėtoti transporto infrastruktūrą, stiprinti teritorijų planavimo ir urbanistinės plėtros valdymo, monitoringo, vertinimo ir kontrolės sistemą, skatinti ekologišką transportą, AEI naudojimą, didinti energijos gamybos ir naudojimo efektyvumą
Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija	Iki 2050	Plėtoti AEI, skatinti pastatų atnaujinimą, didinti energijos vartojimo efektyvumą, skatinti biokuro ir biodegalų vartojimą, skatinti didinti transporto priemonių ekologiškumą, atnaujinant parką ar keičiant kuro rūšį
Nacionalinė atsinaujinančių energijos išteklių plėtros strategija	Iki 2020	Didinti biomasės naudojimą, didinti AEI ir elektros energijos naudojimą transporto sektoriuje
Nacionalinė šilumos ūkio plėtros 2015-2021 metų programa	2015-2021	Atnaujinti įrenginius, naudojančius AEI, plėtoti AEI gamintojų ir tiekėjų rinką
Nacionalinė susisiekimo plėtros 2014-2022 metų programa	2014-2022	Atnaujinti geležinkelių infrastruktūrą, skatinti naudotis viešuoju transportu, didinti energijos vartojimo efektyvumą, atnaujinti transporto parką
Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programa	2014-2020	Perduoti žinias ir konsultuoti, mažinti amoniako išmetimus
Lietuvos sveikatos 2014-2025 metų strategija	2014-2025	Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą
Nacionalinė visuomenės sveikatos priežiūros 2016-2030 metų plėtros programa	2016-2030	Skatinti naudoti AEI
Valstybinis atliekų tvarkymo 2014-2020 metų planas	2014-2020	Nustatyti veiklos ir energijos sąlygas atliekas deginantiems ūkio subjektams, didinti dumblo valdymo efektyvumą
Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014-2020 metų programa	2014-2020	Didinti energijos suvartojimo intensyvumą gamybos įmonėse ir perdirbti ar kitaip panaudoti daugiau atliekų

Strateginio dokumento pavadinimas	Laikotarpis	Apibendrintos numatytos priemonės
Vandenių srities plėtros 2017-2023 metų programa	2017-2023	Plėtoti ir renovuoti nuotekų surinkimo infrastruktūrą, mažinti individualiai valdomų nuotekų neigiamą poveikį aplinkai
Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija	Iki 2050	Didinti AEI naudojimą, mažinti energijos vartojimą, didinti finansavimą, skirtą taršai mažinti

34. Atlikus oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerinimo politikos ir susijusių politikos sričių analizę, nustatyta, kad šiuo metu nėra vieno horizontalaus, t. y. visus oro taršos mažinimo ir oro kokybės gerinimo aspektus apimančio dokumento. Analizė atskleidė, kad siūlomos oro taršos mažinimo ir su juo susijusios priemonės skirtingų sektorių plėtrą apibūdinančiuose dokumentuose nėra tarpusavyje susietos. Kitas svarbus dalykas – dokumentai parengti skirtingiems laikotarpiams, daugiau nei pusės dokumentų įgyvendinimas numatytas iki 2020 m., neaišku, ar numatytų priemonių įgyvendinimas bus tęsiamas (nustatyti jų įgyvendinimo naudą oro taršos mažinimo ir oro taršos mažinimo tikslų įgyvendinimo aspektu yra labai sudėtinga) ir galės tinkamai neprisidėti prie ilgalaikių (iki 2030 m.) oro taršos mažinimo tikslų įgyvendinimo. Kita išryškėjusi problema – maža priemonių įvairovė. Analizuotuose dokumentuose dominuoja kelias sritis apimančios priemonės, pavyzdžiui, AEI naudojimo skatinimas, visuomeninio transporto plėtra. Tai lemia, jog išnaudojamos ne visos galimybės kartu mažinti ir oro taršą, nes dėmesys sutelkiamas tik į kelias sritis, praleidžiant kitas svarbias. Priemonės dažnai nepagrįstos oro taršos apskaitos duomenimis (labiau pagrįstos bendromis sektorių vystymosi tendencijomis). Dėl to ne tik ES reikalavimai, bet ir identifikuotos problemos oro taršos mažinimo (valdymo) politikos srityje lemia poreikį parengti horizontalų oro taršos mažinimui skirtą dokumentą, kuris apimtų įvairiuose sektoriuose taikytinas priemones, pagrindžiant jų pasirinkimą esamos oro taršos ir oro kokybės vertinimo rezultatais ir sąnaudų–naudos analizės principais, kai vertinama priemonių nauda visumai, o ne sudėtinei daliai, t. y. oro taršos mažinimui ir oro kokybės gerinimui, o ne taršos iš vieno šaltinio mažinimui.
